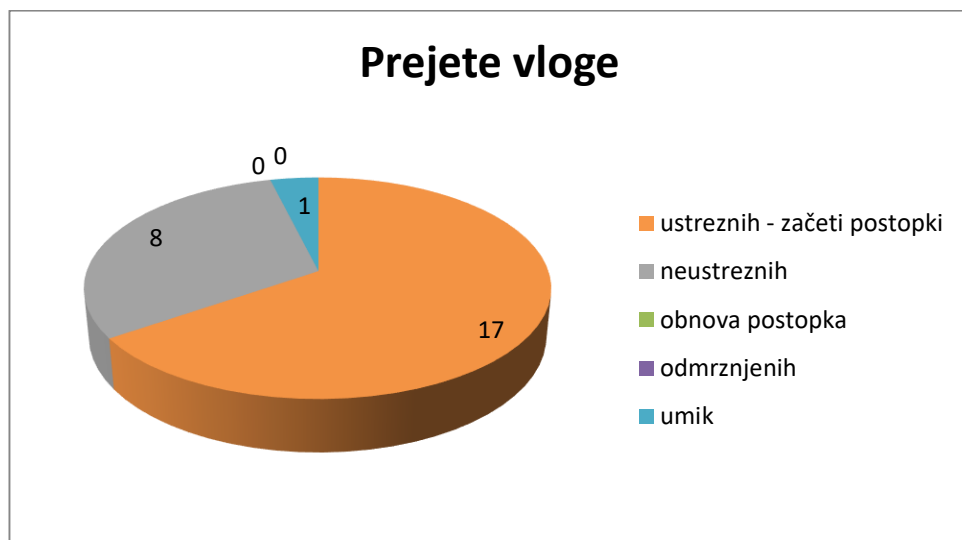

Novinarsko častno razsodišče SNS in DNS

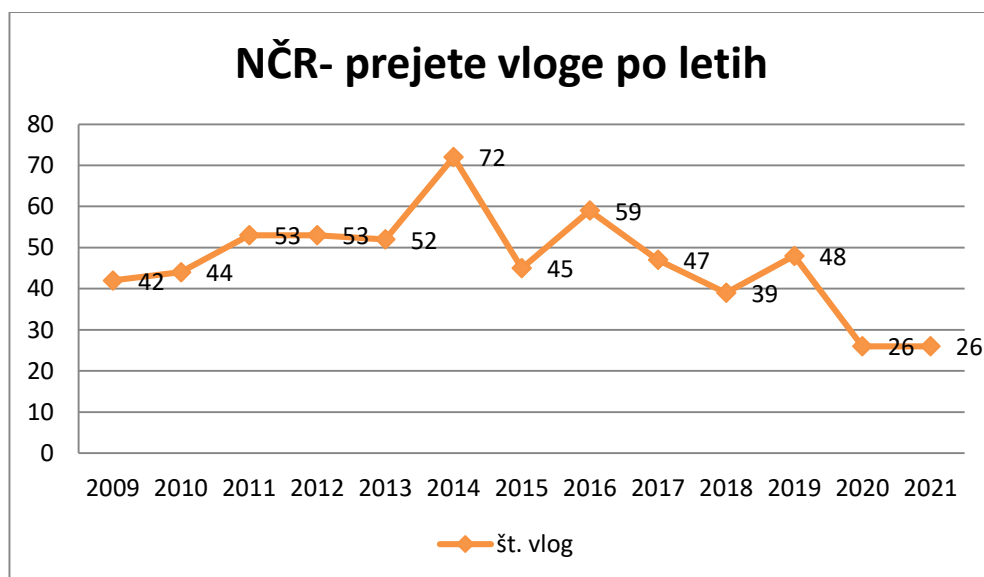
Statistika dela NČR za leto 2021

1. Novinarsko častno razsodišče (NČR), skupni organ Sindikata novinarjev Slovenije in Društva novinarjev Slovenije, je v obdobju od 31. decembra 2020 do 31. decembra 2021 prejelo 26 pritožb. Od tega je bilo 17 pritožb ustreznih za začetek postopka, 8 pritožb pritožniki niso ustrezno dopolnili ali pa zamudili rok za pritožbo, zato jih razsodišče ni obravnavalo. Ena pritožbo je pritožnik umaknil sam. Razsodišče ni prejelo nobene zahteve za obnovo postopka.

Leta 2020 je razsodišče prejelo enako število pritožb kot 2021, torej 26. Leta 2019 je razsodišče prejelo 47 pritožb, leta 2018 39, leta 2017 47 pritožb, leta 2016 pa 59 pritožb, vendar je bilo kar 29 od teh pritožb neustreznih za nadaljevanje postopka, predvsem na račun pritožb Združenja Sazas, ki so bile zavržene. Leta 2015 je razsodišče prejelo 45 pritožb. Izstopajoče povečanje število ustreznih vlog je povezano z dvema izrednima dogodkoma. Leta 2014 je 12 pritožb vložil upravni odbor Društva novinarjev Slovenije, leta 2016 pa sta 26 pritožb na novinarske prispevke, ki so se vsi nanašali na en dogodek, vložila Združenje SAZAS oziroma Matjaž Zupan. Leta 2021 se je nadaljeval

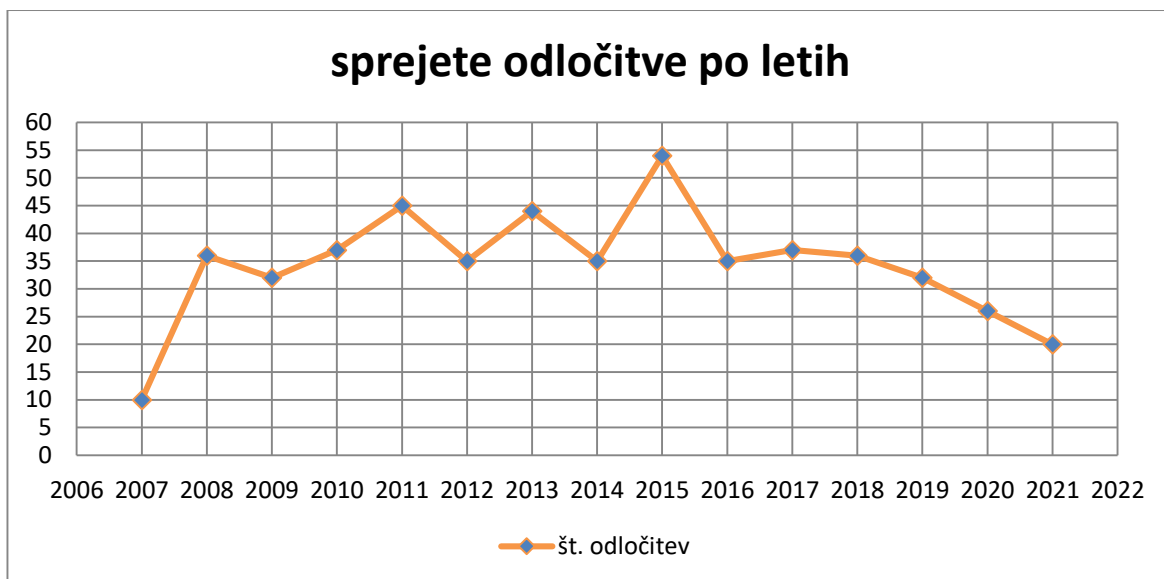
trend, ki se je začel že preteklo leto, ko se je število vloženih pritožb skoraj razpolovilo in padlo precej pod večletno povprečje. Ta padec lahko pojasnimo z izrednimi razmerami, ki jih je povzročila epidemija, lahko pa je tudi posledica drugih razlogov, ki jih ne poznamo. Za oceno ali se bo število pritožb spet povečalo, moramo počakati še kakšno leto. Opažamo tudi, da odkar imamo spletni obrazec za oddajo pritožbe, številni pritožniki navedejo le osnovne podatke in člene kodeksa, ki naj bi bili kršeni, kršitev pa ne obrazložijo. Takšni pritožniki pritožb, kljub pozivom k dopolnitvi, praviloma ne dopolnijo, zato jih razsodišče zavrže. V letu 2020 je bilo takšnih pritožb kar 38 odstotkov, v letu 2021 pa skoraj 31 odstotkov. Pritožniki ne razumejo, da razsodišče ne more na podlagi navedbe členov kodeksa, ki naj bi bili po mnenju pritožnika kršeni, samo oblikovati razlogov za domnevne kršitev. Razsodišče ne more hkrati tožiti in soditi. Vlogo tožnika ima pritožnik.

Od tu dalje, statistika zajema v letu 2021 sprejete odločitve razsodišča in ne prejetih pritožb. Razsodišče namreč v tekočem letu sprejema odločitve tudi v primerih, za katere so bile pritožbe oddane v preteklem letu.

2. V letu 2021 je NČR sprejelo 20 odločitev.

Razsodišče za novinarja, ki ni član društva sprejme stališče, v letu 2021 je bilo sprejetih kar 15 stališč, kar znaša 75 odstotkov vseh odločitev, v letu 2020 je razsodišče sprejelo 26 odločitev, med njimi 20 stališč. Za člane novinarskih organizacij sprejme rzsodbo, sprejetih je bilo 5 rzsodb.

Leta 2018 je razsodišče sprejelo 36 odločitev (25 stališč in 8 razzodb), kar je še primerljivo s preteklimi leti. V letu 2019 je bilo sprejetih 32 odločitev, od tega 27 stališč. V letu 2020 je število padlo, kar je logično tudi zaradi manjšega priliva pritožb in prekinitev v sestajanju razsodišča zaradi epidemije. Ta trend se je v letu 2021 nadaljeval. Očitno je, da razsodišče obravnava precej več pritožb zoper novinarje, ki niso člani novinarskih organizacij. Ocenjujemo, da je v novinarske organizacije včlanjenih okoli 40 odstotkov slovenskih novinarjev.

V letu 2021 se je bistveno spremenilo razmerje med odločitvami, pri katerih je bila ugotovljena kršitev kodeksa in tistimi, kjer kršitve ni bilo. Kršitev je bila ugotovljena v 14. ob 20. razrešenih primerih, kar znaša 70 odstotkov ugotvljenih kršitev. V preteklem letu je razsodišče v polovici primerov ugotovilo kršitev enega ali več členov kodeksa. V letu 2019 je razsodišče kršitev ugotovilo v sedemnajstih od dvaintridesetih primerov, kar je v 47 odstotkih.

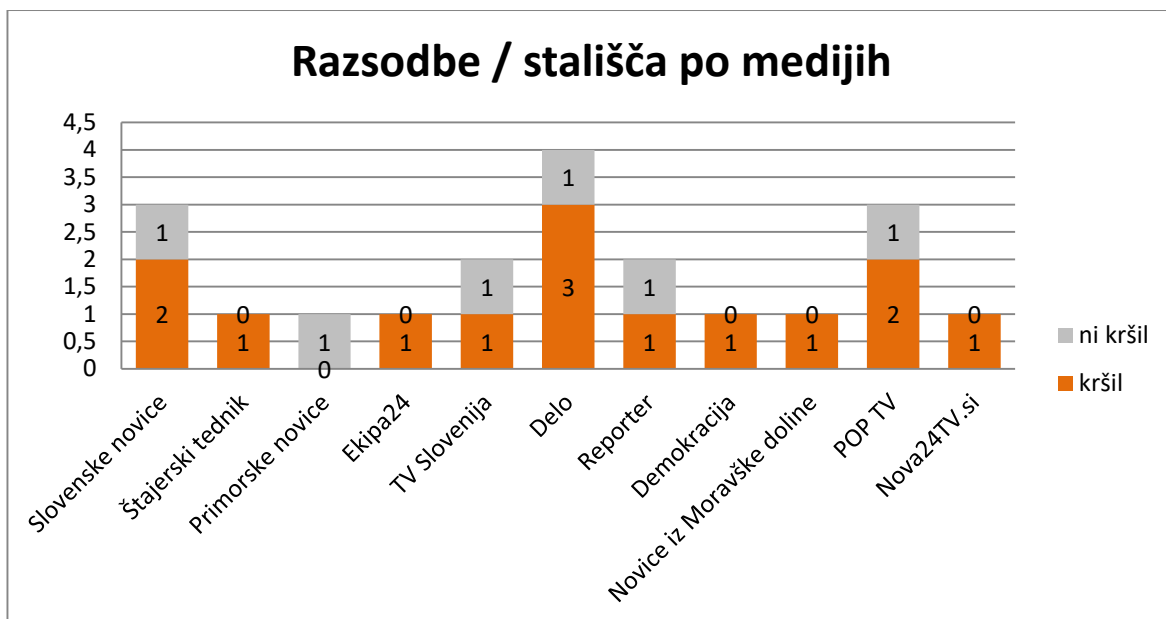

Razmerje med ugotovljenimi kršitvami in odločitvami, da ni kršitve, se je od leta 2011, ko je bila v 56 odstotkih primerov ugotovljena kršitev, vztrajno spreminjalo v korist odločitev, da ni kršitve kodeksa. Leta 2012 je bilo v 48 odstotkih primerov ugotovljena kršitev, 2013 v 45 odstotkih, 2014 pa v 42. V letu 2015 (statistika se nanaša na čas od januarja do septembra 2015), pa se je razmerje ponovno spremenilo: več je bilo ugotovljenih kršitev, kar 64 odstotkov. Trend se je ohranil tudi v letu 2016 (51 ugotovljenih kršitev kodeksa), se nadaljeval v letih 2017 in 2018 s 59 odstotki ugotovljenih kršitev. V letu 2018 je bil odstotek kršitev 53 odstoten, v letu 2019 pa je bilo ugotovljenih precej manj, torej 47 odstotkov kršitev.

V letu 2021 je torej prišlo do bitvenega odklona glede na povprečje preteklih let. Iz tega lahko zaključimo, da je razsodišče v letu 2021 prejelo manj pritožb, so pa te bile v večjem številu utemeljene.

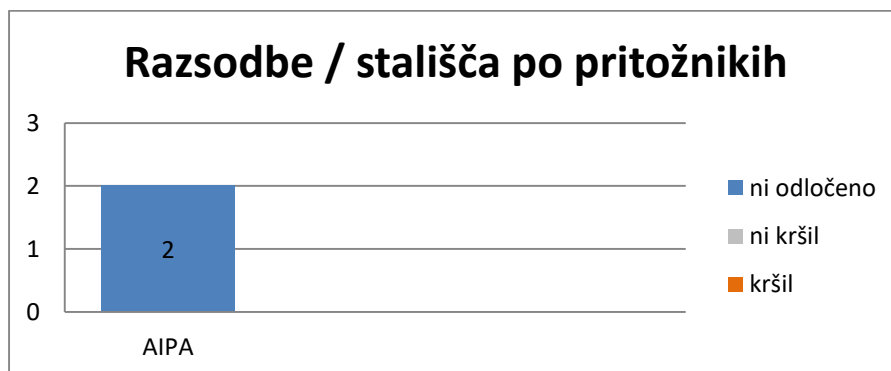
- 3. V letu 2021 je razsodišče razrešilo največ pritožb zoper novinarje Dela in Slovenskih novic. Novinarji Dela so kodeks kršili v treh od štirih primerov, Slovenskih novic pa v dveh od treh. Tri primere so imeli tudi novinarji POP TV, v dveh primerih so kršili kodeks, po dva primera pa Reporter in TV Slovenija.**

V 2020 je razsodišče razrešilo največ pritožb, povezanih z delom novinarjev Slovenskih novic in portala Siol.net, Slovenske novice so kodeks kršile dvakrat, Siol.net pa trikrat. Po dve kršitvi je razsodišče ugotovilo tudi pri novinarjih Planet TV in nova24tv.si. Ostale pritožbe so se nanašale na novinarje drugih medijev.

Zoper ostale medije je bila vložena po ena pritožba. Iz statistike je razvidno, da NČR dobiva pritožbe proti velikemu številu zelo različnih medijev. V primerih, v katerih je NČR ugotovilo kršitev Kodeksa novinarjev Slovenije, novinar največkrat ni kršil vseh očitanih členov, ampak le nekatere.

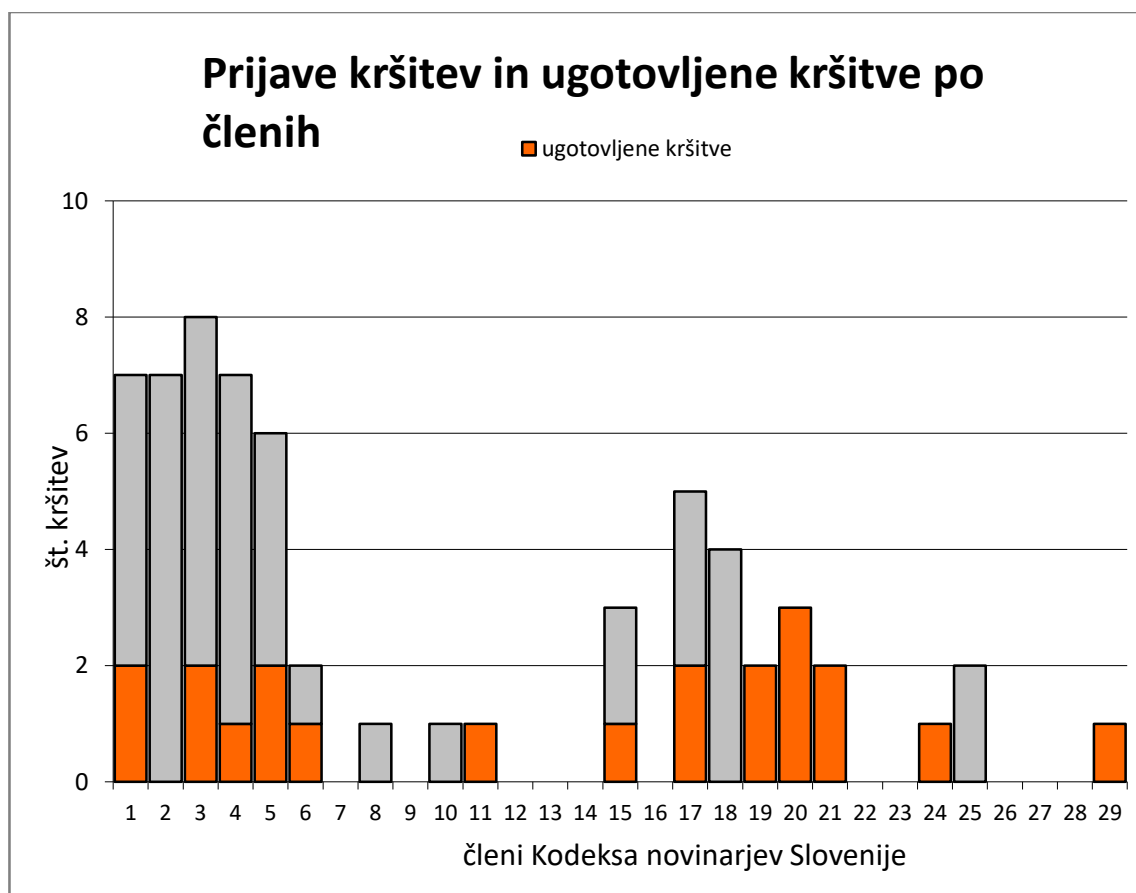
4. Med pritožbami, ki jih je NČR prejelo v letu 2021, je več kot eno pritožbo vložil en pritožnik in sicer Zavod za uveljavljanje pravic avtorjev, izvajalcev in producentov avdiovizualnih del Slovenije (AIPA).

V letu 2020 je več kot eno pritožbo vložil Zoran Stevanovič. Istega leta se je zoper tri različne medije v eni pritožbi pritožila Simona Razpotnik, zanjo Odvetniška družba (OD) Čeferin. Štirje pritožniki so se pritožili na isti prispevek objavljen na portalu zurnal24.si, vendar pritožb niso dopolnili, zato jih je

razsodišče zavrglo. Raznolikost pritožnikov, ki so posamezniki, društva, zavodi, zveze, podjetja, občine, agencije, javni zavodi, državne institucije in celo novinarji in mediji sami, kaže na to, da mehanizem samoregulacije dobro deluje in da ga uporabljajo najrazličnejši segmenti družbe. Navadno so pritožbe istega pritožnika zoper več medijev vsebinsko povezane, ni pa vedno tako. Čeprav je res, da se pojavljajo določeni pritožniki, ki vlagajo po več pritožb na leto, ali pa isti pritožniki proti določeni medijski hiši vložijo več pritožb, je to bolj izjema kot pravilo. Ta pojav je bilo mogoče opaziti ob izjemnih dogodkih, kot sta bila primer Patria in mariborski primer, ki zelo izstopata. V letu 2016 pa se je s primerom SAZAS nedvomno potrdil očitek, da je določen posameznik oziroma podjetje želel zlorabiti NČR za sistematičen pritisk na novinarje.

5. V razsodbah/stališčih, sprejetih v letu 2021 je bila največkrat očitana kršitev 3. člena kodeksa, kar se razlikuje od let 2020 in 2019, ko je bil to 1. člen Kodeksa novinarjev Slovenije. V letu 2018 je bil tako kot letos to 3. člen, v letu 2017, je bil to prvič 2. člen. Sledijo 1., 2., 4., 5., 17. in 18. člen. Kršitve navedenih členov so novinarjem največkrat očitane že več let zapored. Prvi, 3. in 17. člen so največkrat kršeni členi že nekaj let, letos pa izstopajo še 19., 20. in 21. člen.

Novinarjem je bila najpogosteje (8) očitana kršitev **3. člena** kodeksa, ki pravi, da *mora novinar pri objavljanju informacij, ki vsebujejo hude obtožbe, pridobiti odziv tistih, ki jih te informacije zadevajo, praviloma v istem prispevku, sicer pa takoj, ko je mogoče. Enako mora storiti tudi, ko povzema hude obtožbe iz drugih medijev ali arhivov. Če novinar odziva ni mogel pridobiti, mora to javnosti pojasniti. nanaša na preverjanje točnosti zbranih informacij in izogibanje napakam ter njihovo popravljanje.*

NČR je ugotovilo 2 kršitvi 3. člena kodeksa.

Drugo mesto po številu očitanih kršitev (7) si delijo **1., 2. in 4. člen**, prvi člen od novinarja zahteva, da *preverja točnost zbranih informacij in se izogiba napakam. Svoje napake — četudi nenamerne — mora priznati in popraviti.* Drugi, da *se mora novinar izogibati nekorektnemu, osebno žaljivemu predstavljanju podatkov in dejstev*, četri pa, da *ne sme zamolčati informacij, ključnih za razumevanje obravnavane teme.* Po mnenju razsodišča sta bil 1. člen kršen dvakrat, 4. člen je bil kršen enkrat, 2. člen pa ni bil kršen.

Sledi mu **5. člen** (6), ki določa, da *mora novinar opozoriti, ko objavlja nepotrjene informacije, govornice ali ugibanja*, ugotovljeni sta bili dve kršitvi.

Šestkrat je bila novinarjem očitana tudi kršitev **17. člena**, ki ureja pravico posameznika do zasebnosti in novinarju določa, da *se izogiba senzacionalističnemu in neupravičenemu razkrivanju zasebnosti v javnosti.* Razsodišče je ugotovilo dve kršitvi.

Štirikrat je bila novinarjem očitana kršitev **18. člena**, ki zahteva spoštovanje domneve nedolžnosti. Razsodišče ni potrdilo nobene kršitve tega člena.

V letu 2021 vsekakor izstopa število kršitev **20. člena** kodeksa, ki zahteva izogibanje *narodnostnim, rasnim, spolnim, starostnim, verskim, geografskim in drugim stereotipom.* Novinarjem je bila ta kršitev očitana v treh primerih, razsodišče je kršitev v vseh treh tudi potrdilo. V preteklem letu ni bilo kršitve 20. člena.

S po dvema kršitvama sledita **19. in 21. člen**, ki se nanašata na posege v zasebnost mladoletnikov in drugih ranljivih skupin *ter spodbujanje k nasilju, širjenje sovraštva in nestrpnosti ter druge oblike sovražnega govora.* Zoper ta dva člena je razsodišče prejelo po dve pritožbi.

Enkrat je bil po mnenju razsodišča kršen **15. člen** kodeksa, ki opredeljuje, da je novinar *dolžan ločiti informacijo od komentarja. Razlika med poročilom o dejstvih in komentarjem mora biti dovolj razvidna, da lahko naslovnik sporočila loči med dejstvi in stališči novinarja.* Kršitev 15. člena je bila novinarjem očitana trikrat.

Sledi mu **6. člen**, ki določa, da *mora novinar, kadar je le mogoče, navesti vir informacije*. Kršen naj bi bil 6-krat. Rzsodišče je ugotovilo eno kršitev.

Dve pritožbi sta se nanašali na **25. člen**, ki prepoveduje *prepletanje ali združevanje novinarskih in oglaševalskih ali politično propagandnih besedil*. Rzsodišče ni ugotovilo kršitev.

Enkrat so bili v letu 2021 novinarjem očitani in tudi kršeni **11., 24. in 29. člen**.

11. člen prepoveduje plagiatorstvo ali ponarejanje, **24.** se nanaša na konflikt interesov, **29. člen** pa določa, da: *Nihče ne sme novinarju brez soglasja pomensko spremeniti ali predelati prispevka.*

Novinar ima pravico podpisovati svoje prispevke. Ni ga mogoče podpisovati brez njegove vednosti ali proti njegovi volji.

Po ena pritožba je bila vložena zoper **9.** (*Novinar se mora izogibati plačevanju informacij.*) in **10. člen** (*Montaža, napovedi, naslovi in podnapisi ne smejo potvarjati vsebine. Primerno mora biti označena tudi simbolna ali arhivska slika.*). Kršitev teh členov ni ugotovilo.

Pripravila: Špela Stare, generalna sekretarka Društva novinarjev Slovenije